

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริอยู่เสมอว่า “ต้องช่วยให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษา ด้วยทรงเห็นว่า การศึกษา คือ การให้ความรู้ ความสามารถ ความคิด จิตใจ จริยธรรม วัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นไทยแก่เยาวชน ถ้าให้การศึกษาได้ถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน ก็จะทำให้เยาวชนเติบโตเป็นคนที่มีความรู้ สร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและบ้านเมืองได้” (วรพล สุทธินันท์. 2545 : 40) การศึกษาจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพกำลังคน (Manpower) ของประเทศ การยกระดับการศึกษาโดยให้เยาวชนได้เรียนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจึงเป็นความต้องการเร่งด่วนที่คณะรัฐมนตรีได้ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภายใต้โครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ในปีการศึกษา 2533 และเปลี่ยนเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในเวลาต่อมา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : บทสรุป)

ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2542: 12) มาตรา 43 กำหนดสิทธิด้านการศึกษาสำหรับประชาชนไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ.....” และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 8-55) บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้า ของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบจัดการศึกษาภาคบังคับอยู่ในปัจจุบันจึงกำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยให้ทุกอำเภอได้ดำเนินการอำเภอละ 1 เขตพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ตำบล ในส่วนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 จำนวน 1 โรงเรียน ขยายเพิ่มอีกในปี 2534 จำนวน 16 โรงเรียน และขยายเพิ่มขึ้นในปีต่อมา ปัจจุบันมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รวม 96 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. 2544 : 4) มีนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 รุ่น ปีงบประมาณ 2543 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ได้สนองนโยบายตามแนวทางดำเนินงาน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีเป้าหมายให้ดำเนินการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อำเภอละ 1 ตำบล หรือ 1 กลุ่มโรงเรียน ตาม

ความเหมาะสม (ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย. 2543 : 35) เป็นลักษณะการพัฒนา
ทั้งระบบพร้อมกันทุกด้านแบบองค์รวมตามนโยบาย 4 ประกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จทั้งด้าน
การจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีกรอบตามนโยบาย
4 ประกัน ดังต่อไปนี้

1. การประกันโอกาสทางการศึกษา มีกรอบในการวิจัย คือ
  - 1.1 จัดทำสำมะโนประชากร วัยเรียน 6-16 ปี
  - 1.2 จัดทำข้อมูลเด็กด้อยโอกาส และสนับสนุนให้เข้ารับการศึกษาศึกษา 9 ปี
  - 1.3 เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคน ได้เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา
ศึกษา อย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตร
  - 1.4 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนในสังกัดทุกคนได้รับการส่งเสริมให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน
2. การประกันคุณภาพการศึกษา
  - 2.1 โรงเรียนจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา
  - 2.2 โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้
  - 2.3 นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. การประกันประสิทธิภาพการศึกษา
  - 3.1 มีการบริหารจัดการลักษณะเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมของทุกส่วน
ในชุมชน
  - 3.2 มีการนำทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมาใช้ เพื่อพัฒนา
การศึกษา
  - 3.3 มีการนำทรัพยากรของโรงเรียนในพื้นที่มาใช้ร่วมกันทั้งบุคลากร
อาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการต่างๆ
4. การประกันความปลอดภัยของนักเรียน
  - 4.1 มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในความดูแลปกป้อง
คุ้มครองความปลอดภัยเด็กนักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและปลอดภัยจาก
การถูกล่วงละเมิดทั้งทางร่างกายและจิตใจนักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครองป้องกันให้ปลอดภัย
จากสารเสพติดอบายมุข การถูกรังแก หรือการทะเลาะวิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม ต่อมาปี
งบประมาณ 2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้แต่ละจังหวัด
ขยายผลโครงการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อย่างน้อยจังหวัดละ 1 อำเภอ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 24) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จึงคัดเลือกสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอโพธิ์ตาก เข้าร่วมโครงการ (สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอโพธิ์ตาก. ม.ป.ป. : 2) วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเริ่มใช้ในโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนเครือข่ายที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อในปีการศึกษา 2545 และใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : ไม่มีเลขหน้า) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรไว้ว่า ผู้เรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 25)

ดังนั้น ก่อนที่จะถึงเวลาในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในปีการศึกษา 2546 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษา นักวิชาการ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง จะได้นำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป

Rajabhat Mahasarakham University วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการประกันประสิทธิภาพการศึกษา และด้านการประกันความปลอดภัยของนักเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับผู้ปกครองนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันประสิทธิภาพการศึกษา และการประกันความปลอดภัยของนักเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหาร กับครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี แตกต่างกัน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ไม่แตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับผู้ปกครองนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนนาร่องการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ซึ่งเน้นการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประการ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังต่อไปนี้ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ศึกษาเฉพาะโรงเรียนในตำบลนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ในปีงบประมาณ 2543 อำเภอละ 1 ตำบล และปีงบประมาณ 2544 สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอโพธิ์ตาก

2. ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 2,229 คน จำแนกได้ ดังนี้

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 17 คน

- 2.2 ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 280 คน

- 2.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 511 คน

นักเรียนที่จบการชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 455 คน ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 511 คน ผู้ปกครองนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 455 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- 3.1 ตัวแปรต้น สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

- 3.1.1 ผู้บริหาร

- 3.1.2 ครูผู้สอน

- 3.1.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3

- 3.1.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครอง นักเรียนที่จบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบาย

4 ประกัน

- 3.2.1 การประกันโอกาสทางการศึกษา
- 3.2.2 การประกันคุณภาพการศึกษา
- 3.2.3 การประกันประสิทธิภาพการศึกษา
- 3.2.4 การประกันความปลอดภัยของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่นาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในปีงบประมาณ 2543 และ ปีงบประมาณ 2544 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. โรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ที่เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเข้าร่วม โครงการนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในปีงบประมาณ 2543 และ ปีงบประมาณ 2544
3. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ปีการศึกษา 2545
4. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนในโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ปีการศึกษา 2545
5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2545 และนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2544 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
6. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้อุปการะนักเรียน โรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
7. การดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานของโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามนโยบาย 4 ประกัน

8. นโยบาย 4 ประกัน หมายถึง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาจัดให้มีการประกันใน 4 ด้าน ได้แก่ การประกันโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันประสิทธิภาพการศึกษา และการประกันความปลอดภัยของนักเรียน

9. การประกันโอกาสทางการศึกษา หมายถึง การล้มระโนประชากรข้อมูลเด็กวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและให้การส่งเสริมให้ได้เรียนต่อเนื่องจนจบระดับประถมศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน

10. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

11. การประกันประสิทธิภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการลักษณะเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในชุมชน และการนำทรัพยากรของโรงเรียนในพื้นที่มาใช้ร่วมกัน ทั้งบุคลากร อาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์และห้องปฏิบัติการต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

12. การประกันความปลอดภัยของนักเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและปลอดภัยจากการล่วงละเมิดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนปลอดภัยจากสารเสพติด การทะเลาะวิวาท อบายมุข และสื่อที่ไม่เหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบผลการดำเนินงานตามโครงการนำร่องจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. ได้ข้อเสนอแนะและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนา ควบคุม กำกับ ดูแลและนิเทศการบริหารงานของโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
3. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเตรียมการรองรับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคมไทย